

GRONDPARTIJ (GROEP STOFFEL)

De in 1918 opgerichte **Grondpartij** (GP) verenigde aanhangers van verschillende vooraanstaande grondhervormers. De voorgeschiedenis van de partij gaat terug tot 1889, toen de Deventer industrieel Jan Stoffel de Nederlandsche Bond voor Landnationalisatie (NBLN) oprichtte. Aan de hand van de ideeën van de Amerikaan Henri George en van de Duitser Michael Flürschheim was Stoffel tot de overtuiging gekomen dat het kapitaal slechts door de afschaffing van het particulier grondbezit op een meer rechtvaardige wijze kon worden verdeeld. Door de grond aan de gemeenschap te geven, zou volgens Stoffel grote welvaart en zelfs volledige gelijkheid kunnen heersen. De methode om dit doel te bereiken was volgens Stoffel het verhogen van de grondbelasting, waardoor particulier grondbezit op den duur niet langer rendabel zou zijn. De hoge opbrengsten van de grondbelastingen zou overige belastingen overbodig maken en kon onder meer worden aangewend voor schadeloosstelling van de grondeigenaars. De aanhang van de Nederlandsche Bond voor Landnationalisatie bleef uiterst klein en was in Friesland geconcentreerd. In 1901 sloot de NBLN zich aan bij de sterk door de Duitser Franz Oppenheimer beïnvloede vereniging Gemeenschappelijk Grondbezit (GGB). Deze vereniging, waaraan onder meer ook Frederik van Eeden met zijn Waldenproject deelnam, wilde door de oprichting van productieve associaties de grond langzaam in handen van de gemeenschap brengen.

Ook het succes van de GGB was zeer beperkt. Na de Eerste Wereldoorlog telde de vereniging nog slechts 157 leden. Voor een aantal aanhangers van Stoffel was het reden om wegen te zoeken om het landnationalisatie-idee nieuw leven in te blazen. In 1918 stelden de Amsterdammers A. Feberwee en N.J.H. Drion in de kieskring Amsterdam Stoffel kandidaat voor de op 3 juli te houden verkiezingen voor de Tweede Kamer. De deelname van de **Groep Stoffel**, zoals de lijst officieel heette, liep uit op een fiasco. Slechts 235 Amsterdammers (0.02%) brachten hun stem uit op Stoffel.

Het echee leidde niet tot ontmoediging. Op 6 oktober 1918 kwamen op initiatief van Feberwee 25 personen uit de NBLN en andere grondhervormingsgroepjes bijeen om te spreken over de oprichting van een nieuwe partijorganisatie. Op 23 november 1918 werd de Grondpartij officieel opgericht. Feberwee werd tot voorzitter gekozen, terwijl Jan Stoffel als erevoorzitter de vergadering opende. Op dezelfde vergadering stelde de partij eveneens haar statuten vast. De Grondpartij wenste het particulier grondbezit af te schaffen, en de bodem door middel van binnenlandse kolonisatie beter te benutten. De partij meende dat de overheid aan ieder daartoe bekwaam gevonden Nederlander in erfpacht een boerderij of tuinderij zou moeten toewijzen. Voorts wilde de GP het gezin als 'onmisbaren grondslag van alle volkskracht' ondersteund zien.

De Grondpartij kende een weinig succesvol bestaan. De start was al moeizaam. Pogingen om tot een fusie te komen met de **Algemeene Staatspartij** (ASP) liepen in november 1919 op niets uit. Wel kwam ASP-lid Van Eeden na de mislukte fusie de gelederen van de Grondpartij versterken. Van Eeden verleende onder meer medewerking aan het in november 1920 voor de eerste maal verschenen partijblad *De Nieuwe Aarde*. Het blad werd voornamelijk gevuld met theoretische uiteenzettingen over grondhervormingen en de nieuwe samenleving, onder andere van de hand van Oppenheimer, Feberwee en A. Rauwerda. Daarnaast probeerde de partij door middel van circulaire de regering en de politieke partijen (vooral de SDAP) te overtuigen van de noodzaak van grondhervormingen.

De GP bleef echter 'de kleine partij met het grote beginsel', zoals men het zelf noemde, waarvoor weinig meer dan de rol van roepende in de woestijn leek te zijn weggelegd. De partij had slechts een kleine schare, zeer actieve volgelingen (waarschijnlijk nooit meer dan enkele honderden), waarvan het overgrote merendeel in (noord-)Friesland woonde. De beide keren dat de partij deelnam aan verkiezingen waren dan ook weinig succesvol. Op 5 juli 1922 behaalde de partij bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer in de twee kieskringen waarin ze deelnam (Friesland en Amsterdam) 1384 stemmen (0.05%). Op 1 juli 1925 deed de partij in acht kieskringen mee aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer. Het resultaat was niet veel beter dan in 1922: 1868 stemmen (0.06%). Bij beide verkiezingen waren het voornamelijk Friezen die op de Grondpartij stemden.

Behalve met electorale tegenslag had de Grondpartij voorts te kampen met een richtingenstrijd tussen de aanhangers van Oppenheimer (o.a. Feberwee en Rauwerda) en George (A. Sevenster en de uitgever Joh. Kuiken). Interne conflicten leidden uiteindelijk tot het vertrek van Feberwee als voorzitter en de komst van Daniël de Clerq als nieuwe voorman in 1925. Onder diens leiding werd besloten de Grondpartij op te heffen en een nieuwe beweging op te zetten. De Clerq meende dat de nieuwe beweging zich, in tegenstelling tot de Grondpartij, buiten de partijpolitiek moest houden om zo

ook leden van andere partijen de mogelijkheid te geven zich aan te sluiten. Een referendum onder de leden wees uit dat een meerderheid De Clerq's voorstel steunde. Op 21 december 1926 werd de Bond tot Hervorming van den Grondeigendom (BHG) officieel opgericht, met als voorzitter De Clerq.

Ook de BHG was echter weinig succesvol. In de jaren dertig kreeg de bond concurrentie van de georgistische partij **Recht en Vrijheid**, waarmee korte tijd zonder veel resultaat werd samengewerkt. In 1935 veranderde de BHG haar naam in Liberaal-Socialistische Beweging (LSB). Het ideeëngoed van George werd nu expliciet verworpen; de LSB stelde zich meer op het standpunt van Oppenheimer. De LSB leidde de rest van de jaren dertig een kwijnend bestaan.